SIMFONIK MUSIQASINING YEVROPADAN SHARQQA KIRIB KELISHI

Ergasheva Gulhayo
Termiz Davlat Pedagogika instituti
Jismoniy madaniyat va San'at fakulteti
Musiqa mahorati va madaniyati yo'nalishi
23-01-guruh talabasi

Annotatsiya

Mazkur maqolada simfonik musiqaning Yevropada shakllanishi va uning Sharq mamlakatlariga kirib kelish jarayoni tahlil qilinadi. Ayniqsa, XIX–XX asrlarda madaniy aloqalar, teatr va konservatoriyalar faoliyati orqali simfonik san'atning Markaziy Osiyo hududiga yoyilishi, milliy musiqa bilan uyg'unlashuvi hamda zamonaviy professional musiqa maktablarining shakllanishiga ta'siri yoritiladi. Shuningdek, o'zbek kompozitorlik maktabining rivojida simfonik janrning o'rni haqida fikr yuritiladi.

Аннотация

В данной статье рассматривается процесс проникновения симфонической музыки из Европы на Восток. Особое внимание уделяется культурным связям XIX–XX веков, деятельности театров и консерваторий, а также влиянию европейской симфонической традиции на музыкальную культуру Центральной Азии. Анализируется синтез национальной музыки с симфоническими жанрами и роль симфонической музыки в формировании профессиональной композиторской школы Узбекистана.

Annotation

This article examines the spread of symphonic music from Europe to the East. Particular attention is paid to the cultural relations of the 19th–20th centuries, the activities of theaters and conservatories, and the influence of European symphonic

traditions on the musical culture of Central Asia. The article also analyzes the integration of national musical elements with symphonic genres and the role of symphonic music in the development of the Uzbek professional composer school.

Simfonik musiqa jahon musiqa madaniyatining eng yuksak va murakkab san’at turlaridan biri hisoblanadi. U XVII–XVIII asrlarda Yevropada shakllanib, keyinchalik butun dunyoga tarqaldi. Ayniqsa, Avstriya, Germaniya va Fransiya kabi davlatlarda simfonik janr rivojlanib, yirik kompozitorlar tomonidan mukammallashtirildi. Wolfgang Amadeus Mozart, Ludwig van Beethoven va Joseph Haydn kabi mashhur bastakorlar simfonik musiqa taraqqiyotiga katta hissa qo‘shdilar. Ularning asarlari orqali inson hissiyotlari, tabiat manzaralari va jamiyat hayoti chuqur ifodalangan.XIX asr oxiri va XX asr boshlarida Yevropa bilan Sharq mamlakatlari o‘rtasidagi madaniy aloqalar kuchaya boshladi. Natijada Yevropa san’ati, jumladan simfonik musiqa ham Sharq hududlariga kirib keldi. Bu jarayon ayniqsa Central Asia hududida yaqqol namoyon bo‘ldi. Teatrlar, musiqa maktablari va konservatoriyalarning tashkil etilishi professional musiqa san’atining rivojlanishiga zamin yaratdi.

Tashkent shahri Markaziy Osiyoda simfonik musiqa rivojlangan asosiy markazlardan biriga aylandi. Bu yerda simfonik orkestrlar tashkil qilinib, Yevropa kompozitorlarining asarlari ijro etila boshlandi. Shu bilan birga, mahalliy musiqachilar ham simfonik orkestr uchun milliy kuy va maqomlarni moslashtirishga harakat qildilar. Natijada milliy va yevropacha musiqa uslublarining uyg‘unlashuvi yuzaga keldi.

O‘zbek professional musiqa san’ati rivojida Mukhtar Ashrafi, Mutal Burhonov va Georgiy Mushel kabi kompozitorlarning o‘rni katta bo‘ldi. Ular o‘z asarlarida xalq kuylarini simfonik orkestr vositasida qayta ishlab, yangi musiqiy asarlar yaratdilar. Bu esa o‘zbek simfonik musiqasining shakllanishiga asos soldi.

Simfonik musiqa Sharq xalqlarining musiqa madaniyatiga yangi ijro uslublari, yangi cholg‘ular va kompozitsion shakllarni olib kirdi. Shu bilan birga, milliy musiqa an’analari ham saqlanib qoldi va zamonaviy shaklda rivojlandi. Ayniqsa, maqom

san’ati bilan simfonik orkestr uyg‘unligi o‘ziga xos badiiy tajribalarni yuzaga keltirdi.Bugungi kunda O‘zbekistonda simfonik musiqa san’ati rivojlanishda davom etmoqda. State Symphony Orchestra of Uzbekistan faoliyati, xalqaro musiqa festivallari va yosh ijodkorlarning izlanishlari bu san’at turining yanada taraqqiy etishiga xizmat qilmoqda. Simfonik musiqa nafaqat Yevropa, balki Sharq xalqlari madaniyatining ham muhim qismiga aylangan.

Xulosa qilib aytganda, simfonik musiqaning Yevropadan Sharqqa kirib kelishi madaniy taraqqiyotning muhim bosqichlaridan biri bo‘ldi. U Sharq xalqlari milliy musiqa san’atini boyitib, professional musiqa maktablarining shakllanishiga katta ta’sir ko‘rsatdi. Natijada milliy va yevropacha musiqa an’analari uyg‘unlashib, yangi musiqiy yo‘nalishlar vujudga keldi..